

УДК 159.923.5:316.36

**Psychological Aspects of the Relationship Between Partnership Relationships
and Individual Value Orientations**

**Психологічні аспекти взаємозв'язку партнерських стосунків з ціннісними
орієнтаціями особистості**

Nataliia Dembytska

Doctor of Psychological Sciences, Associate Professor, Head of Developmental Psychology Department, Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, Ukraine; Senior Resercher of Organization & Social Psychology Department at G.S. Kostiyk Institute of Psychology, the NAES of Ukraine

Дембицька Наталія Миколаївна, докторка психологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри психології розвитку, факультет психології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; провідна наукова співробітниця лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6978-7655>

natalyde@ukr.net

Zapеka, Yana, PhD, Associate Professor, Department of Developmental Psychology, Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, Ukraine

Запека Яна Григорівна, кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри психології розвитку, факультет психології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3412-3629>

yanevi@knu.ua

Golub Kateryna, Master of Psychology, Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, Ukraine

Голуб Катерина Дмитрівна

магістерка психології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-6158-6462>

cath3rina6@gmail.com

Abstract. The relevance of the study is caused by a number of transformations that our country has been going through since its independence - political, economic, social, spiritual, which inevitably cause a change in priorities in the value system of both the younger generation and adults. The article is devoted to the study of value orientations as the basis of a person's lifestyle, through which the individual's attitude towards himself and others, the surrounding world, and the framework of relationships with others are developed. Purpose: to investigate the relationships between value orientations and psychological characteristics of partner relationships in adulthood.

Methods: Basic Values Questionnaire (S. Schwartz), Questionnaire for Studying the Cultural Syndrome "Individualism-Collectivism" (Singelis et al.), Questionnaire "Role expectations and demands in marriage" (A. Volkova's), Questionnaire "Experience of close relationships" (ECR), Short Personality Traits Questionnaire BFI-10.

It has been determined that value orientations constitute a complex multi-level system that encompasses both individual and socio-cultural factors. In the context of partnership relationships, values are not limited to abstract attitudes, but acquire concrete meaning: they shape perceptions of acceptable forms of intimacy, the limits of autonomy, and the level of responsibility of each partner. Qualitatively different psychological vectors of individualistic and collectivist value orientations in the structure of partnership relationships have been established: collectivist orientations are associated with emotional involvement and anxiety in relationships, while individualistic ones are associated with the autonomous organization of partnership interaction. This confirms that the relationship between value orientations and partnership relationships is differentiated and not symmetrical for both types of orientations.

Conclusions. In summary, it can be argued that value orientations are an important, but not the only, predictor of partner relationships. They determine the

general framework of interaction, but specific manifestations in relationships depend on individual characteristics, cultural context, and previous experience of the individual.

Keywords: value orientations, partnership, spouses, emotional intimacy, personality traits.

Анотація. Актуальність дослідження викликана низкою трансформацій, через які проходить наша країна за час своєї незалежності – політичних, економічних, соціальних, духовних, які неминуче викликають зміну пріоритетів в системі цінностей як підростаючого покоління, так і дорослих людей. Стаття присвячується дослідженню ціннісних орієнтацій як основи стилю життя людини, через які розгортається ставлення особистості до себе та інших, оточуючого світу та створюється канва взаємостосунків з іншими. Мета: дослідити взаємозв'язки між ціннісними орієнтаціями та психологічними характеристиками партнерських стосунків у дорослому віці.

Методи: опитувальник базових цінностей Ш. Шварца, опитувальник для вивчення культурного синдрому «індивідуалізм-колективізм» (Сінгеліс та ін.), методика «Рольові очікування та домагання у шлюбі» А. Волкової, опитувальник «Досвід близьких стосунків» (ECR), короткий опитувальник особистісних рис BFI-10.

Визначено, що ціннісні орієнтації становлять складну багаторівневу систему, яка охоплює як індивідуальні, так і соціокультурні чинники. У контексті партнерських стосунків цінності не обмежуються лише абстрактними установками, а набувають конкретного значення: вони формують уявлення про прийнятні форми близькості, межі автономії та рівень відповідальності кожного партнера. Встановлено якісно різні психологічні вектори індивідуалістичних і колективістських ціннісних орієнтацій у структурі партнерських стосунків: колективістські орієнтації пов'язані з емоційною залученістю та тривожністю у взаєминах, тоді як індивідуалістські — з автономною організацією партнерської взаємодії. Це підтверджує, що зв'язок ціннісних орієнтацій з партнерськими

стосунками має диференційований характер і не є симетричним для обох типів орієнтацій.

Висновки. Підсумовуючи, можна стверджувати, що ціннісні орієнтації виступають важливим, але не єдиним предиктором партнерських взаємин. Вони визначають загальні рамки взаємодії, проте конкретні прояви у стосунках залежать від індивідуальних характеристик, культурного контексту й попереднього досвіду особистості.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, партнерські стосунки, подружжя, емоційна близькість, особистісні риси.

Вступ. Глобалізація, масштабне поширення цифрових технологій, війни, відсутність впевненості в усталеному порядку, зростання соціальної мобільності, всі ці процеси впливають на ієрархію системи цінностей людей у всьому світі та відображаються на якості і характері взаємостосунків між людьми. Однією з найважливіших тенденцій останніх десятиліть є поступове посилення індивідуалістичних орієнтацій, які формують нові уявлення про особисту свободу, автономію та межі відповідальності у взаєминах. Якщо для традиційних культур характерною була домінуюча роль колективістських цінностей, то сьогодні спостерігається зсув акцентів у бік самореалізації, незалежності та пріоритетності власних потреб. Це неминуче впливає на партнерські стосунки, де баланс між особистісною автономією та емоційною близькістю стає критично важливим чинником їхньої стабільності та якості.

Особливого значення ця проблематика набуває в українському контексті, де відбувається зіткнення та взаємопроникнення двох систем цінностей: традиційних колективістських орієнтацій та модернізованих індивідуалістичних установок. Українське суспільство перебуває у стані активних соціальних змін, пов'язаних із демократизацією, поширенням європейських цінностей та процесами культурної інтеграції. Це зумовлює виникнення унікальних моделей партнерських стосунків, у яких поєднуються прагнення до збереження

традиційних уявлень про сім'ю з потребою у самореалізації та незалежності. У таких умовах особливо актуально постають питання: яким чином індивідуалістичні орієнтації впливають на здатність партнерів до емоційної близькості, стилю розв'язання конфліктів, розподілу ролей у сім'ї та задоволеності стосунками.

Метою статті є теоретичний аналіз сутності понять індивідуалістичних та колективістичних ціннісних орієнтацій, їхніх проявів та значення у побудові міжособистісних стосунків у парі та емпіричне дослідження взаємозв'язку ціннісних орієнтацій «індивідуалізму-колективізму» з особливостями партнерських стосунків у дорослому віці.

Концептуальні основи дослідження. У науковій думці ХХ століття значна кількість дослідників будувала власні класифікації цінностей, виходячи з базових людських потреб, трактуючи їх як найглибші утворення у структурі свідомості. Наприклад, Е. Фромм пропонував розглядати цінності крізь призму п'яти провідних потреб особистості: у встановленні міжособистісних контактів (любов, дружба, спілкування), у творчій самореалізації, у забезпеченні безпеки, у формуванні власної ідентичності та у пізнанні світу (Fromm, 2001: 21–65). Такий підхід до класифікації виявився досить продуктивним і перегукувався з іншою впливовою концепцією – ієрархією потреб А. Маслоу (Maslow, 1943). У дослідженні ціннісних орієнтацій важливим є врахування особистісних рис, адже саме вони визначають, як людина інтерпретує свої потреби, будує взаємини та реалізує власні пріоритети. Однією з найпоширеніших у сучасній психології моделей є модель «Великої п'ятірки» (Big Five), що описує базові риси особистості та дає змогу дослідити їхній зв'язок із ціннісними орієнтаціями. Модель включає п'ять вимірів: екстраверсія, доброзичливість, сумлінність, нейротизм, відкритість досвіду.

Однією з найбільш впливових у сучасній психології є класифікація базових людських цінностей, запропонована Ш. Шварцом. Учений виокремив десять універсальних цінностей, притаманних усім культурам: влада, досягнення,

гедонізм, стимуляція, самостійність, універсалізм, доброзичливість, традиції, конформність і безпека (Schwartz, et al, 2000). Таким чином, модель Шварца не лише описує змістові характеристики цінностей, але й відображає їхню динамічну взаємодію.

У науковій літературі феномен індивідуалізму привертає значну увагу, однак його вплив на сферу міжособистісних взаємин трактується неоднозначно. Ряд досліджень засвідчує, що індивідуалістичні орієнтації сприяють формуванню більшої поваги до особистих кордонів, розвитку відповідальності за власні рішення та зростанню партнерської рівності (Triandis, 2001; Kagitcibasi, 2005). У такому контексті індивідуалізм може розглядатися як ресурс, що допомагає знижувати залежність у стосунках і сприяє розвитку взаємоповаги. Водночас інші дослідники вказують на зворотний бік цього процесу: підвищений ризик емоційного відчуження, послаблення готовності до компромісів та зниження рівня емоційної підтримки у парі (Oyserman, et al., 2002; Taras, et al., 2010).

Індивідуалізм формує певний тип самосприйняття та життєвих цінностей. Дослідження Diener, E. та співавторів показують, що індивідуалістичні суспільства частіше асоціюються з відчуттям особистого щастя. Це пояснюється тим, що індивідуалізм сприяє самореалізації та незалежності людини. Люди в таких культурах отримують задоволення від власних досягнень і особистого розвитку (Vernhout, et al., 2026;). З іншого боку, колективізм формує тісні соціальні зв'язки і підтримку. Він забезпечує відчуття приналежності до групи, що особливо важливо у кризових ситуаціях. Завдяки цьому люди в колективістських культурах відчують більшу соціальну безпеку (Diener, et al., 1995; Radhika, et al., 2025).

Індивідуалістичні та колективістські орієнтації також визначають, які емоції є бажаними та соціально схвалюваними. Важливим у цьому контексті є дослідження Tsai, J. L., присвячене феномену «ідеальних емоцій» (ideal affect). Було доведено, що в індивідуалістичних суспільствах більш цінними є емоційні

стани з високим рівнем активації, як-от радість, ентузіазм, захоплення чи відчуття сили. Такі емоції відображають культурний ідеал активності, самостійного впливу на навколишній світ та прагнення змін. У колективістських культурах, навпаки, найвищою цінністю виступають емоції з низьким рівнем активації – спокій, гармонія, умиротворення й внутрішня врівноваженість. Вони забезпечують соціальну стабільність та допомагають уникати конфліктів, що особливо важливо для підтримання групової єдності. Так, кроскультурні дослідження (Bhullar, et all, 2012) підтверджують, що колективістська орієнтація суттєво пов'язана з вищим емоційним інтелектом та кращими показниками психічного здоров'я, призводить до згуртованості спільноти, соціальної інтеграції та співпраці. Водночас ці орієнтації позначаються на міжособистісній взаємодії: у західних культурах вона більш експресивна та енергійна, тоді як у східних – стримана й гармонізуюча (Tsai, 2007). Дослідження Tsai показує, що уявлення про «правильні» емоції є не універсальними, а культурно обумовленими.

Категорія партнерських стосунків у психологічній науці сформувалася поступово, у процесі розвитку уявлень про міжособистісну взаємодію. У середині ХХ ст. у психології почали активно розвиватися поведінкові та соціально-психологічні підходи, які запропонували іншу логіку пояснення людських стосунків. Якщо психоаналіз акцентував увагу на несвідомих мотивах, то біхевіористи та соціальні психологи звернули увагу на зовнішні умови взаємодії та наслідки поведінки. У рамках цього підходу партнерські відносини стали тлумачити через механізми підкріплення та обміну (Skinner, 2014:59–91). Паралельно з біхевіористичною логікою виникла теорія соціального обміну, яку розробляли Дж. Тібо та Г. Келлі. Вона наголошує, що людина постійно оцінює взаємини з точки зору балансу «витрат» і «переваг» (Kelley, et al., 1978).

У сучасних дослідженнях партнерські стосунки розглядають як багатовимірний феномен. Вони включають емоційний, когнітивний та поведінковий виміри, які взаємодіють між собою та впливають на якість взаємин.

Однією з базових характеристик стосунків є довіра, яка визначає ступінь впевненості у партнері, його передбачуваності та надійності. Вона створює відчуття безпеки, дозволяючи партнерам бути більш відкритими один з одним. Нові дослідження підтверджують, що довіра залишається ключовим чинником задоволеності стосунками і виконує роль буфера у кризових ситуаціях (Gur et al., 2017; Yılmaz et al., 2023), а міжособистісна довіра носить реципрокний, передбачуваний характер і є взаємною (Chuyko et al., 2020). Подібні результати демонструє також робота Вао та співавторів (Вao et al., 2024), де підкреслюється, що сприйняття надійності партнера прямо корелює з якістю взаємодії й рівнем емоційної стабільності у парі (Вao et al., 2024).

Характеристики партнерських стосунків відображають багатовимірність цього феномену та дозволяють оцінити їх якість і стабільність. Довіра задає базове відчуття безпеки й надійності. Емоційна близькість створює простір для саморозкриття та взаємної підтримки. Автономія забезпечує збереження особистісних кордонів і здатність залишатися собою, не втрачаючи зв'язку з партнером (Genesse, et al., 2025). Рольові очікування визначають рамки взаємодії та формують передбачуваність у виконанні функцій, тоді як їх невідповідність породжує конфлікти. Комунікація виступає основним механізмом узгодження позицій і підтримання гармонії (Thargay, et al., 2024). Стратегії вирішення конфліктів виявляють зрілість пари: кооперативні способи сприяють зміцненню стосунків, деструктивні способи їх руйнують (Laursen, et al., 2023). Нарешті, інтимно-сексуальний вимір підсилює емоційну єдність і виконує роль індикатора загальної задоволеності.

На основі теоретичного аналізу особливостей партнерських стосунків, зокрема емоційної близькості у партнерських стосунках, ціннісних орієнтацій «індивідуалізму-колективізму» та індивідуальних відмінностей, пов'язаних з рисами особистості та стилями прихильності, нами було розроблено концептуальну модель дослідження (див. рис. 1).

Методологія емпіричного дослідження ґрунтується на принципах системного, структурно-функціонального та діяльнісного підходів, що дають змогу комплексно аналізувати вплив ціннісних орієнтацій на особливості партнерської взаємодії. Системний підхід забезпечує розгляд партнерських стосунків як цілісного феномену, в якому взаємопов'язано функціонують когнітивні, емоційні та поведінкові компоненти.

Рис. 1. Концептуальна модель дослідження взаємозв'язку ціннісних орієнтацій з особливостями партнерських стосунків

Структурно-функціональний підхід дозволяє виокремити ключові елементи ціннісно-мотиваційної сфери особистості та визначити їх функції у взаємодії з партнером. Діяльнісний підхід дає можливість розглядати партнерські стосунки як результат активної взаємодії суб'єктів, що реалізується через рольові очікування, емоційну чутливість та поведінкові стратегії.

Методи дослідження. Нами було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження: теоретичні – аналіз, систематизація і узагальнення психологічних даних з означеної проблематики; емпіричні – психодіагностичні методики: опитувальник базових цінностей Ш. Шварца, опитувальник для вивчення культурного синдрому «індивідуалізм-колективізм» (Сінгеліс та ін.), методика «Рольові очікування та домагання у шлюбі» А.

Волкової, опитувальник «Досвід близьких стосунків» (ECR) для визначення стилів прихильності, короткий опитувальник особистісних рис BFI-10, а також авторські анкети для збору соціально-демографічних даних та уточнення характеристик партнерських стосунків. Операціоналізація концептуальної моделі дослідження представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Операціональна модель дослідження

Досліджується:	Параметр	Інструмент дослідження (назви методик):
1. Ціннісні орієнтації	Культурний синдром «індивідуалізм-колективізм»	Україномовна адаптація опитувальника Сінгеліса та ін. (1995) для вивчення культурного синдрому «індивідуалізм-колективізм»
2. Партнерські стосунки	Рольові очікування та домагання у шлюбі	Рольові очікування та домагання у шлюбі (РОД) А.М. Волкової
	Емоційна близькість	Опитувальник «Досвід близьких стосунків» (Experiences in Close Relationships — ECR; Brennan, Clark, Shaver).
3. Риси особистості	Базові особистісні риси за моделлю «Великої п'ятірки»: екстраверсія, доброзичливість, сумлінність, нейротизм, відкритість до досвіду.	Короткий опитувальник Big Five Inventory — BFI-10 (Rammstedt & John, 2007), україномовна адаптація.
4. Базові цінності	Структура базових людських цінностей (10 ціннісних доменів за Ш. Шварцом).	Портретний ціннісний опитувальник Ш. Шварца (Portrait Values Questionnaire — PVQ-21 / PVQ-40).

Емпіричне дослідження проводилось у дистанційному форматі з використанням онлайн-опитувальників. Усі методики подавалися у стандартизованому порядку, що був однаковим для всіх респондентів. В

дослідженні взяли участь 74 особи віком від 18 до 66 років. Переважна частина респондентів була представлена молоддю та молодими дорослими з вищою або незакінченою вищою освітою. Статевий склад вибірки є збалансованим, що забезпечує репрезентативність оцінки партнерської взаємодії та різних форм ціннісних орієнтацій.

Результати дослідження проблеми та дискусія. Для аналізу кореляційних зв'язків нами було застосовано коефіцієнт рангової кореляції Спірмена, оскільки за результатами перевірки нормальності розподілу даних за допомогою критерію Шапіро-Уїлка виявилось, що більшість змінних мають значення $p < 0.05$, що є показником ненормального розподілу.

В таблиці 2 представлено результати кореляційних зв'язків методики "Рольові очікування та домагання у шлюбі" (А. Волкової) та "Опитувальника індивідуалізму-колективізму" (Сінгеліса та ін.). На основі виявлених кореляцій можна відзначити, що спрямованість особистості на колективізм має позитивний слабкий зв'язок низької статистичної значущості з господарсько-побутовою та емоційно-психотерапевтичною ролями. Також спостерігається слабка, але з помірною статистичною значимістю пряма кореляція колективізму з батьківсько-виховною роллю, тобто зі зростанням колективістичної спрямованості, зростають і рольові очікування та домагання за цими шкалами. Така тенденція може бути пояснена змістовною близькістю колективістських цінностей до цінностей взаємозалежності, спільності й взаємної підтримки у сімейних взаєминах.

Таблиця 2

Взаємозв'язок рольових очікувань та домагань з особистісним індивідуалізмом-колективізмом

Spearman's rho	Індивідуалізм	Колективізм
Інтимно-сексуальна	0.019	-0.044
Особистісна ідентифікація	0.069	0.174
Господарсько-побутова	0.045	0.255*

Батьківсько-виховна	-0.024	0.364**
Соціальна активність	0.191	0.098
Емоційно-психотерапевтична	-0.149	0.272*
Зовнішня привабливість	0.114	-0.062

Примітка: «*» - статистична значущість на рівні $p < 0.05$; «**» - статистична значущість на рівні $p < 0.01$

Особи з більш вираженою орієнтацією на «ми»-позицію схильні сприймати партнерські стосунки як систему взаємної відповідальності, що охоплює не лише емоційну, а й практичну складові повсякденного життя. Це зумовлює їхню більшу готовність брати участь у спільному вирішенні побутових завдань, підтримувати партнера емоційно, а також брати активну участь у вихованні дітей. Отримані дані дозволяють розглядати колективістську спрямованість як ціннісне підґрунтя для формування більш партнерської моделі взаємодії у шлюбі, що виявляється у прагненні до спільності, відповідальності та взаємної турботи.

В таблиці 3 відображено результати кореляційного аналізу отриманого за допомогою методик "Опитувальник ціннісних орієнтацій Шварца" (Ш. Шварца) та "Рольові очікування та домагання у шлюбі" (А. Волкової), де "ІС" - Інтимно-сексуальна шкала; "ОІ" - Особистісна ідентифікація з партнером; "ГП" - Господарсько-побутова шкала; "БВ" - Батьківсько-виховна шкала; "СА" - Шкала соціальної активності; "ЕП" - Емоційно-психотерапевтична; "ЗП" - Зовнішня привабливість.

Таблиця 3

Взаємозв'язок рольових очікувань та домагань з ціннісним портретом особистості

Spearman's rho	ІС	ОІ	ГП	БВ	СА	ЕП	ЗП
Саморегуляція	0.010	-0.052	-0.096	-0.142	0.382**	-0.024	0.141
Стимулювання	-0.086	-0.161	-0.234	-0.216	0.291*	-0.143	0.248
Гедонізм	0.033	-0.035	-0.060	-0.118	0.021	-0.108	0.355**

Досягнення	0.091	0.004	-0.112	-0.073	0.280*	-0.018	0.130
Влада	0.361**	-0.143	0.067	0.027	0.122	-0.140	0.038
Безпека	-0.085	0.141	0.072	-0.017	0.066	0.015	0.246
Конформність	0.104	0.037	0.053	0.098	0.024	-0.004	0.081
Традиції	-0.049	0.053	0.111	0.207	0.112	0.164	0.172
Прихильність	-0.127	0.051	-0.195	-0.172	0.165	0.036	0.059
Самоорієнтація	-0.033	-0.022	-0.174	-0.293*	0.052	-0.091	0.302*

Відповідно до результатів, інтимно-сексуальна шкала має прямий слабкий зв'язок середньої статистичної значущості з цінністю влади. Тобто чим більш важливою є влада як цінність, тим вищими є рольові очікування та домагання в інтимно-сексуальній сфері. Це може свідчити про те, що в інтимних взаєминах певна частина респондентів схильна сприймати сексуальність як форму самоствердження та контролю. Для осіб із більш вираженою орієнтацією на владу інтимна сфера може виконувати не лише функцію емоційної близькості, а й бути засобом підкріплення власного статусу чи впливу у стосунках. Такий зв'язок відповідає уявленням про домінуючі тенденції у поведінці людей із високим рівнем мотивації до контролю та соціального престижу.

Батьківсько-виховна шкала має обернений слабкий зв'язок низької статистичної значущості з цінністю самоорієнтації. Ймовірно, це може вказувати на суперечність між індивідуалістичними пріоритетами (самовираження, автономність, особистісна свобода) та готовністю брати на себе відповідальність за виховання й турботу про інших. Чим більше людина орієнтована на власні потреби та індивідуальні цілі, тим менш вираженою є її установка на участь у сімейних виховних процесах, що потребують самопожертви, терпіння та альтруїзму.

Шкала соціальної активності має слабкі позитивні кореляції низької статистичної значущості з цінностями стимулювання та гедонізму, а також слабкий прямий зв'язок середньої значущості з цінністю саморегуляції. Тобто зі зростанням таких рольових очікувань та домагань збільшується значимість зазначених цінностей. Подібні взаємозв'язки можна інтерпретувати як

відображення екстравертованого, ініціативного типу особистості, для якого участь у громадському чи соціальному житті пов'язана з пошуком нових вражень, задоволення й самореалізації. Такий тип мотивації передбачає орієнтацію на активність, відкритість до досвіду та прагнення підтримувати привабливий соціальний імідж.

Відзначається слабка позитивна кореляція помірної статистичної значущості між шкалою зовнішньої привабливості з цінністю гедонізму. Тобто змінні зростають пропорційно одна одній. Це логічно відображає природну взаємодію між прагненням до естетичного самовираження та орієнтацією на задоволення, насолоду і позитивні емоції. Для респондентів із вираженим гедоністичним компонентом образ тіла, зовнішність і сексуальна привабливість виступають важливою складовою самопрезентації у стосунках.

Для дослідження взаємозв'язку між рольовими очікуваннями та домаганнями з рисами особистості (див. табл.4) було проаналізовано дані отримані за допомогою методик "Рольові очікування та домагання у шлюбі" (А. Волкової) та "Велика п'ятірка" (Rammstedt & John), де "Шкала Е" - екстраверсія, "Шкала А" - приємність, "Шкала С" - сумлінність, "Шкала N" - нейротизм, "Шкала О" - відкритість до досвіду. Спостерігається пряма кореляція слабкої сили та низької статистичної значущості між екстраверсією та шкалою соціальної активності. Така кореляція є закономірною, адже екстравертовані особистості характеризуються підвищеною комунікативністю, потребою у соціальних контактах і схильністю до участі у спільних видах діяльності. Відповідно, у міжособистісних стосунках вони частіше демонструють ініціативу, прагнуть соціальної включеності й активної взаємодії з партнером, що узгоджується з установками соціальної активності у шлюбі.

Виокремлено обернену кореляцію слабкої сили та низької статистичної значущості між рисою приємності та інтимно-сексуальною сферою. Натомість з емоційно-психотерапевтичними рольовими очікуваннями та домаганнями

зв'язок цієї риси особистості також слабкий, проте кореляція пряма та має середню статистичну значущість.

Таблиця 4

Взаємозв'язок рольових очікувань та домагань з рисами особистості

Spearman's rho	Шкала Е	Шкала А	Шкала С	Шкала N	Шкала О
Інтимно-сексуальна	-0.183	-0.291*	0.122	-0.047	-0.163
Особистісна ідентифікація	0.148	0.200	-0.091	-0.103	-0.046
Господарсько-побутова	0.194	0.055	0.317*	0.164	-0.123
Батьківсько-виховна	0.046	0.240	0.372**	0.204	-0.075
Соціальна активність	0.254*	0.111	0.096	0.038	0.160
Емоційно-психотерапевтична	0.236	0.421**	0.072	-0.025	0.105
Зовнішня привабливість	0.022	-0.131	-0.129	-0.171	0.272*

Отже в першому випадку зі зростанням однієї змінної інша спадає, а в другому – змінні пропорційно зростають. Такий обернений зв'язок може відображати тенденцію, за якої надмірна орієнтація на згоду, чутливість до партнера та уникнення конфронтації іноді супроводжується меншою вираженістю сексуальної ініціативності чи домінантності в інтимній поведінці. Наявний же прямий взаємозв'язок засвідчує, що доброзичливість і емпатійність сприяють готовності надавати партнерові емоційну підтримку, приймати його почуття і створювати атмосферу психологічного комфорту.

Риса сумлінності має позитивні кореляції слабкої сили з господарсько-побутовою та батьківсько-виховною сферами, з першою з них статистична значущість низька, з другою – середня. Тобто зі зростанням прояву такої риси, зростають і рольові очікування та домагання в таких сферах. Такі кореляції відображають зв'язок відповідальності, організованості та надійності з орієнтацією на виконання зобов'язань у сімейному житті. Особи з високою сумлінністю схильні до систематичності, планування і дотримання

домовленостей, що забезпечує ефективне функціонування побутових процесів і стабільність у виховній взаємодії з дітьми.

Між рисою відкритості до досвіду та шкалою зовнішньої привабливості спостерігається пряма кореляція слабкої сили та низької статистичної значущості. Це може відображати загальну тенденцію до самовираження, експериментування з образом і прагнення до естетичного самопредставлення. Особи з високою відкритістю зазвичай мають розвинене почуття індивідуальності, гнучкість у сприйнятті нових ролей та більшу увагу до візуальних аспектів самопрезентації.

Аналіз взаємозв'язків ролевих очікувань та домагань з емоційною близькістю партнерів на основі даних методик "Рольові очікування та домагання у шлюбі" (А. Волкової) та "Досвід близьких стосунків" (Brennan, Clark, Shaver) представлено в таблиці 5. Наявна позитивна кореляція слабкої сили та низької статистичної значущості між тривожністю у стосунках та батьківсько-виховною сферою. Це може свідчити про те, що особи з підвищеною тривожністю мають більшу потребу у контролі та турботі про близьких, що знаходить своє відображення у посиленій орієнтації на виховну функцію у стосунках. Такі індивіди схильні шукати підтвердження своєї значущості через турботу, гіперопіку чи підвищену залученість у справи партнера та дітей. Це може виступати компенсаторним механізмом, спрямованим на зменшення почуття невпевненості у стосунках і страху втрати близькості.

Виокремлено також зв'язки слабкої сили та низької статистичної значущості між уникненням близьких стосунків та особистісною ідентифікацією, при цьому кореляція має обернений характер; господарсько-побутовою сферою, при цьому кореляція пряма. Взаємозв'язок між уникненням близьких стосунків та особистісною ідентифікацією з партнером відображає тенденцію, за якої емоційна дистанційованість супроводжується менш вираженою інтеграцією у партнерську систему цінностей і ролей. Особи з високим рівнем уникнення тяжіють до збереження автономії, менш схильні до

відчуття спільної ідентичності «ми» й можуть сприймати партнерські ролі як загрозу особистісній незалежності. Натомість характер взаємозв'язку уникнення близьких стосунків з господарсько-побутовою сферою може свідчити про використання інструментальної взаємодії як альтернативної форми підтримання зв'язку. Особи, які уникають емоційної близькості, можуть виявляти свою турботу не через словесне чи емоційне спілкування, а через практичну допомогу, виконання обов'язків, матеріальне забезпечення чи організаційні дії. Тобто побутова сфера стає для них більш безпечною, контрольованою формою вираження прихильності без необхідності відкривати власні почуття.

Таблиця 5

Взаємозв'язок ролевих очікувань та домагань з емоційною близькістю

Spearman's rho	Тривожність (у стосунках)	Уникнення близьких стосунків
Інтимно-сексуальна	0.013	0.180
Особистісна ідентифікація	0.183	-0.251*
Господарсько-побутова	0.232	0.300*
Батьківсько-виховна	0.288*	0.047
Соціальна активність	-0.011	0.140
Емоційно-психотерапевтична	0.117	-0.124
Зовнішня привабливість	0.097	-0.025

Взаємозв'язки особистісного індивідуалізму-колективізму та емоційної близькості, які досліджено за допомогою методик "Опитувальник індивідуалізму-колективізму" (Сінгеліса та ін.) та "Досвід близьких стосунків" (Brennan, Clark, Shaver) представлено в таблиці 6. Спостерігається пряма кореляція слабкої сили та високої статистичної значущості між: індивідуалізмом та уникненням близьких стосунків. Така закономірність є цілком логічною: орієнтація на автономність, самостійність і внутрішній контроль часто супроводжується прагненням зберігати емоційну дистанцію у міжособистісних

зв'язках. Для індивідуалістично орієнтованих осіб характерним є підвищене відчуття особистісних меж, потреба у незалежності, а також менша готовність до відкритого емоційного саморозкриття. Відтак, уникнення надмірної близькості може виступати механізмом збереження автономії, що дозволяє підтримувати відносини без відчуття залежності від партнера.

Привертає увагу наявна позитивна кореляція слабкої сили та високої статистичної значущості між орієнтацією на колективізм та тривожністю у стосунках. Це може відображати амбівалентний характер міжособистісних потреб осіб із вираженою орієнтацією на спільність і взаємозалежність. Для них емоційна близькість має високу цінність, однак одночасно супроводжується підвищеною чутливістю до можливості втрати значущого іншого, відкидання чи порушення гармонії у стосунках. Такі партнери прагнуть тісного емоційного контакту, проте їхнє бажання бути “разом” може поєднуватися з підвищеною потребою у схваленні й контролі, що створює емоційну напруженість.

Таблиця 6

Взаємозв'язок емоційної близькості з особистісним індивідуалізмом-колективізмом

Spearman's rho	Індивідуалізм	Колективізм
Тривожність (у стосунках)	0.029	0.438***
Уникнення близьких стосунків	0.421***	-0.047

Примітка: «***» - статистична значущість на рівні $p < 0.001$

Висновки. Емпіричні результати засвідчили, що індивідуалістичні та колективістичні орієнтації мають системний зв'язок із психологічними характеристиками партнерських стосунків і проявляються через конкретні параметри взаємодії. Встановлено, що колективістичні орієнтації асоціюються з більшою значущістю емоційно-психотерапевтичної та батьківсько-виховної сфер, а також із підвищеною тривожністю у стосунках, що відображає

орієнтацію на близькість і взаємну залученість за умови високої чутливості до міжособистісної напруги. Водночас індивідуалістична спрямованість пов'язана з орієнтацією на автономію, саморегуляцію, досягнення та внутрішній контроль, що супроводжується тенденцією до більшої емоційної дистанції у партнерстві. Аналіз взаємозв'язків між цінностями та компонентами прихильності показав, що уникнення близькості відображає зниження орієнтації на стабільність, нормативність і емоційну залученість, що підкреслює ціннісний характер регуляції дистанції у стосунках

Дане дослідження дозволяє глибше зрозуміти соціально-психологічні механізми сучасної партнерської взаємодії, виявити ресурси та ризики індивідуалістичної культури, а також створити підґрунтя для розробки програм підтримки емоційної близькості та гармонізації стосунків у сучасних умовах. Результати дослідження можуть бути корисними в роботі психологів-практиків, які працюють із подружжями чи парами, надзвичайно цінним є виявлення як позитивних ресурсів індивідуалізму, так і його ризиків. Це дозволить формувати більш гнучкі інтервенції, спрямовані на розвиток здорових моделей партнерської взаємодії.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Залученість AI. При підготовці статті інструменти ШІ не були використані.

References

- Bao, X., Zhang, M., & Chen, X. (2024). The influence of partner trustworthiness and relationship closeness on interpersonal trust in individuals with attachment anxiety: An ERP study. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 24(1), 100494. <https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2023.100494>
- Bhullar, N., Schutte N.S. & Malouff J.M. (2012). Associations of Individualistic-Collectivistic Orientations with Emotional Intelligence, Mental Health, and

Satisfaction with Life: A Tale of Two Countries. *Individual Differences Research*. 10. 165-175. <https://doi.org/10.65030/idr.10015>.

Chuiko H.V., Chaplak Ya.V. (2020). Interpersonal trust as a prerequisite for partnership relations between people. *Psychological Journal*. Vol.6. 1. P.29-39. <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.1.3> [in Ukrainian]

Diener, E., Diener, M., & Diener, C. (1995). Factors predicting the subjective well-being of nations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(5), 851–864. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.5.851>

Fromm, E. (2001). *The Sane Society*. Routledge. <https://historicalunderbelly.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/12/erich-fromm-the-sane-society.pdf> (Оригінал опубліковано 1955 р.)

Genesse, D., Brassard, A., Vaillancourt-Morel, M.-P., Muise, A. Raposo, St., & Péloquin, K. (2025). Being me while loving you: the role of autonomy in the association between insecure attachment and relationship satisfaction. *Journal of Marital and Family Therapy*. 51. [10.1111/jmft.70079](https://doi.org/10.1111/jmft.70079).

Gur N. & Alayoglu N. (2017). The importance of trust for partnership and collaboration in volatile economic conditions. In: *Global Business Strategies in Crisis*. Springer. 139-150. [DOI:10.1007/978-3-319-44591-5_10](https://doi.org/10.1007/978-3-319-44591-5_10)

Kagitcibasi, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 403–422. <https://doi.org/10.1177/0022022105275959>

Kelley, H. H., & Thibaut, J. W. (1978). *Interpersonal relations: A theory of interdependence*. New York: Wiley. <https://academic.oup.com/sw/article-abstract/25/3/245/1887923?redirectedFrom=fulltext>

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>

Oyserman, D., Coon, H. M., & Kemmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: Evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses.

Psychological Bulletin, 128(1), 3–72. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.128.1.3>

Radhika, R. & Vaishnavi, K.R. (2025). Relationship between relationship closeness and resilience among young adults. *International Journal of Indian Psychology*, 13(2), 5288-5299. [DOI:10.25215/1302.466](https://doi.org/10.25215/1302.466)

Schwartz, S. H., Sagiv, L., & Boehnke, K. (2000). Worries and Values. *Journal of Personality*, 68(2), 309–346. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.0009963/156913306778667357>

Skinner, B. F. (2014). *Science and human behavior*. The B. F. Skinner Foundation. <https://www.bfskinner.org/newtestsite/wp-content/uploads/2014/02/ScienceHumanBehavior.pdf> (Оригінал опубліковано 1953 р.)

Taras, V., Kirkman, B. L., & Steel, P. (2010). Examining the impact of Culture's Consequences: A three-decade, multilevel, meta-analytic review of Hofstede's cultural value dimensions. *Journal of Applied Psychology*, 95(3), 405–439. <https://doi.org/10.1037/a0018938>

Thargay, T., Giri, V. N. (2024). Surface of Marital Harmony: Insights into Attachment Similarity Using Dyadic Response Surface Analysis. *Contemporary Family Therapy*. 47(2):187-201. [DOI:10.1007/s10591-024-09713-z](https://doi.org/10.1007/s10591-024-09713-z)

Triandis, H. C. (2001). Individualism-collectivism and personality. *Journal of Personality*, 69(6), 907–924. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.69616>

Tsai, J. L. (2007). Ideal Affect: Cultural Causes and Behavioral Consequences. *Perspectives on Psychological Science*, 2(3), 242–259. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6916.2007.00043.x>

Vernhout, Nil & Marien, Hans & Stok, Marijn & Aarts, Henk. (2026). The impact of restricting 'what', 'when' and 'how' decisions on experienced agency: a functional analysis of human autonomy in institutional context. *Behavioural Public Policy*. 1-19. [DOI:10.1017/bpp.2026.10033](https://doi.org/10.1017/bpp.2026.10033)

Yılmaz, C. D., Lajunen T., & Sullman M.J.M. (2023). Trust in relationships: A preliminary investigation of the influence of parental divorce, breakup

experiences, adult attachment style, and close relationship beliefs on dyadic trust. *Frontiers in Psychology*, vol. 14, 1260480. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1260480>

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Авторське право (c) 2026 Zareka Yana Zareka Яна Григорівна, Dembytska Nataliia Дембицька Наталія Миколаївна, Holub Nataliia Голуб Наталія Миколаївна

Отримано: 06.03.2026

Відрецензовано: 14.04.2026

Опубліковано: 20.05.2026

DOI: <https://doi.org/10.31108/3.2026.10.1.7>